

הלכות נטילת ידים סימן קסב

שאנינה צריכה שטיפה ב' פעמים. (מה) אם נגע בהם אחר שלא נטל ידיו בעודן לחות מן המים, צריך לנגבם ולחזור ולטל, שהרי זה טמאם (מו) על-ידי המים שעליהם. לךך צריך לזהר כששופך מים שלישיית (מו) שהם שניים לבד מהראשונים, (מה) שלא יגע יד בחברתה עד שישפך גם זה על השנייה, או שישפך מתחלה על שתייהן כאחד. ואם נטל כל יד מרביעית (מט) אין צריך (ו) לכל זה: ה' מתוך מה שכתבנו יתבאר לה, דהא דיד נטמאה בשפשוף חברתה, דוקא בנוטל ידו אחת ואחר-כך שפשוף בחברתה, אבל אם רצה לטל בתחלה (נ) שתי ידיו פאחת נוטל, דשתייהן נחשבות כיד אחת ואינן מטמאות זו את זו; ואפלו ארבעה או חמשה שהניחו ידיהם זה בצד זה או זה על-גב זה, כיד אחת חשיבי (נא) ואינן מטמאות זו את זו: ו' כנטל שתי ידיו זו לעצמה וזו לעצמה ונמלך (פרוש, נתייעץ) כשנטל המים השניים, והגיע ידיו זו לזו ושפך על שתייהן פאחת, ידיו טמאות, מפני ששפך ידיו זו לזו לקבל המים השניים (נב) נטמאו ידיו בנגיעתם זו לזו, דמים שעל-גב יד זו מטמאים מים שעל-גבי חברתה וגם את היד, וכשנטל את השניים לא טהרו את הראשונים כיון שנטמאת מחמת חברתה, אלא ארבעה, גם השניים נטמאו בהן, וצריך לנגב ידיו (נג) ולטל שתייהן כאחת. הגה (נד) וכל-שכן לזהר שלא יגע בידו ששפך עליה פעם אחר לידו השנית ששפך עליה שתי פעמים (מרכיז פרק אלו דברים): ז (נה) *לאם שפשוף ידיו זו בזו, יזהר שלא יגע (נו) חוץ ממקום שנטפלו בו מים, מפני שהן מטמאות

באר היטב

הראשונה וחוזר ודוחק הפנוא כידו הלחה נדבקו מים טמאים בפנוא, וכשחוזר ודוחק אותו למעלה ויוצאים המים על ידו, שרי, אפ"י שהפנוא לחה נוגע בו בכדיו, לית לן בה, ל"ח. וכתב המ"א: וזמ"ש לחש שלאחר שנטל

ההלי כידו הלחה נטמא און הכלי מהמים, ואם חזר ואוחז בידו הראשונה

פסולים או בשאר מידי דמקני: * אם שפשוף ידיו זו בזו, יזהר וכו'. דל דלקרא"ש וסיעתו דכבי"א להו דלמעלה מקשרי אצבעות אין מקום טמאה בעל מילא לא שפך דין זה, רק דהמחבר חשש לדעת הרשב"א דכבי"א לה דאף

בהם אחר שלא נטל ידיו, צריך לנגב ולחזור ולטל כפרא"ש: (מו) *שלהם שניים. שהראשונים באים רק להסיר הלכלוף, כג"ל בסעיף ב: (מה) *שלא יגע יד בחברתה. שחברתה פשאי עליה רק מים ראשונים, הלא טמאים הם ומטמאין את ידו הראשונה. ובדיעבד אם נגע, (לו) יש אומרים שאין צריך לנגבה³⁵, רק נותן אחר-כך מים עליה פעם אחת, דכיון שכבר היו טהורים לגמרי, אף-על-פי שנטמאו מיד האחרת מהני מים השניים לטהרם. (לז) ויש אומרים

דגם בזה צריך לנגבה כמו בנגע בהם אחר: (מט) *אין צריך לכל זה. ורצה לומר, כמו שכתב מקדם דאין צריך מים שניים ומתר תקף לשפשוף זה בזה; אבל מכל מקום יש לזהר שלא לגע בהם אחר שלא נטל ידיו, וכג"ל בסעיף-קטן מה. וכתב החי"א דאדם, דמכל מקום אם כבר ברח' על נטילת ידים' ונזכר, יחזור ויטל ידיו (לט) ולא יצריך³⁷. (מ) כתבו האחרונים: אם נטל הכלי בידו הלחה [הינו

(מא) ביד הנמין ששפך עליה מתחלה פעם אחת בידו השמאלית], נטמא און הכלי מהמים שמש על ידו, דמים הראשונים טמאים הם, ואם חזר ונאחז בידו השמאלית לטל פעם שנייה על הנמין, נטמא ידו על-ידיה וצריך לנגבה³⁸; והעצה לזה, שנטיל רביעית בכת-אחת על כל יד ויד, או שישפך מים ראשונים ושניים על כל יד ויד בפני עצמה: ה' (נ) שתי ידיו פאחת. אבל בנטל רק אחת ושפך ממנה על השנייה אף שלא נגע בה, ונתפנן מתחלה לטל גם השנייה, אפלו הכי טמאה, וכג"ל בסימן קנט סעיף ו [מ"א]:

(נא) *אינן מטמאות זו את זו. ולעיל בסימן קס סעיף יג מבאר דבשעת הדחק אין צריך בזה רביעית לכל אחד, אלא נוטל מרביעית לשנים, מחצי לג' לשלושה ולארבעה, רק אם הספיק לבוא על ידיהם כל שעור הנטילה כפרא"ש: ו' (נב) נטמאו ידיו. דמים הראשונים פחותים מרביעית טמאים הם ומטמאין זה את זה, וכג"ל בסעיף ד: (נג) ולטל שתייהן פאחת. הינו, אף ברביעית אחת סגי בזה, וכג"ל בסעיף ד' וה': (נד) וכל-שכן לזהר וכו'. ומשמע מלשון זה דאף בזה הוי הדין דאם נגע צריך לנגב ולחזור ולטל, וכן כתב הלבוש, ועין לעיל בסעיף-קטן מח שיש דעות בפוסקים בזה: ז (נה) *אם שפשוף וכו'. הינו (מז) אף ששפך עליהם רביעית בכת-אחת, או שפך שפך מים שניים על שתי ידיו, דאין מטמאין זה מזה, מכל מקום אם יגע למעלה ממקום שהגיעו המים ישמאו בניגעתן: (נו) חוץ ממקום וכו'. מרי שנטל המים רק עד קשרי אצבעותיו, דיצא ידי נטילה להרבה פוסקים, כמבאר בסימן קסא; ולמעלה משם, אף דאינו חייב לטל שם לנטילת חילו, מכל-מקום מקום טמאה הוא ודלתרומה צריך לטל גם שם⁴¹, ולכן מטמא ידו הלחה בניגעתה שם. אבל אם נטל המים עד חבור קנה היד עם הרוזע, אין לחש בהנגיעה למעלה,

שער הציון

(לו) פן משמע מהפריימג'דים, דאף להפגן-אברהם שהביא בשם ים של שלמה בסעיף-קטן י' להקל בנגע ביד אחרת שאין צריך נגיב, כן מודה, וכן כתב בדרך-החיים. והפחיתות-השקל בסעיף-קטן יא סובר דלהפגן-אברהם בשם ים של שלמה גם בנגע בהם אחר אין צריך נגיב ברביעית: (לז) *מגן-אברהם בשם ים של שלמה: (לח) *ר"א לקמן בסוף סעיף 36) ולבוש וכן מצד המאמר-מרכיז: (לט) וזה הדין גופא שהסכים הפגן-אברהם דרביעית לא מהני לאם נגע בהם אחר או ידו השנייה לא ברורא לה, עין בנשמת-אדם³⁹, וכן בהג"ו מוכח דכבי"א לה דלדעת הבית-רוסר רביעית מהני, ע"ש, ולדבריו, מה שפסק המחבר "אין צריך לכל זה" גם אנגע בהם אחר קאי ונדלא בתפגן-אברהם בסעיף-קטן יא, ומה שכתב בסעיף ז "אם שפשוף" וכו' רק אמנם שניים קאי ולא אדם נטל ברביעית מים, וצריך עיון למעשה: (מ) *מגן-אברהם וכו': (מא) ונאיתי בפתח-תשובה שכתב שלכתחלה יזהר שיהיה און הכלי נגיב לגמרי, שאם הוא לח, אם-כן כשנוטל ידו אחת נטמא המים שעל הכלי, וכשחוזר ויטל ויגע בה בידו שכבר נטל טמא אותו הדי, עד כן לשונו, וכן פתב בספר שחתך-שלמה, ומשמע מלשונם שפסעם ראשונה כשנוטל הכלי בידו יזהר שיהיה און הכלי נגיב, דאי לא הכי חטמא תכף על-ידי היד. ובאמת מכל מקום מאחרונים הנפחיתות-השקל בס"ק י' והג"ו⁴⁰ דעל-ידיהם לא נטמא המים, דהוי כגו שפשוף בידו בשם שפשוף שלא בשעת נטילה⁴⁰, ומבאר לעיל בסימן קס סעיף יא ודלא נספלו המים על-ידיהם, והבא נמי הרי אותה היד לא נטל צדו, וכן משמע מלחם-מיוחדות המיוא שם כמגן-אברהם. וזהו שכתבנו בדיוק במשנה ברורה "ששפך עליה מתחלה" וכו', דזו כבר שעת נטילה היא, ויש עליה מים טמאים משפכה ראשונה שהיתה פחות מרביעית: (מב) *מגן-אברהם:

הלכות נטילת ידים סימן קסב

ביאורים ומוספים

הראשונה. אמנם לענין מי עשעה צרכיו ורצה ליטול ידיו לסעודה שהדין שיטול ב' פעמים, כתב לקמן (סי' קסה ס"ק ב) בשם האחרונים שלא יטול בפעם הראשונה נטילה גמורה כי אי"כ לא יוכל לברך לאחר הנטילה השניה כיון שכבר טהרו ידיו בנטילה הראשונה [ולא אומרים שיברך עכשיו ותעלה ברכתו על הנטילה הראשונה]. ובהגהות על הדעת תורה (כאן) חילק, ששם אינו יכול לברך על הנטילה הראשונה כיון שלא היתה לשם נטילה לאכילה, אבל כאן שאף הנטילה הראשונה הייתה לשם אכילה יכול ממי"נ לברך לאחר הנטילה השניה ותעלה הברכה לאחת משתי הנטילות.

[וכבר רמז לזה במשנ"ב שסיים (שם) 'וכנ"ל בסימן קנ"ח ס"ז, ושם כתב הרמ"א שמי שנטל ידיו שלא על מנת לאכול ואח"כ נמלך לאכול ולא הסיח דעתו, יטול שנית בלא ברכה. וביאר במשנ"ב (שם ס"ק כט) שאינו יכול לברך עכשיו על הנטילה השניה כיון שיש לחשוש שכבר יצא בנטילה הראשונה [לפי דעת הפוסקים שאף אם לא כיוון לשם נטילה יצא כל שלא הסיח דעתו], ואף על הנטילה הראשונה אינו יכול לברך עכשיו, אפי' אם נמלך לאכול סמוך לנטילה, כיון שלא היתה לשם נטילה].

38) באופן שנטל את ידיו האחת ברביעית, ונגעה היד באוהן הכלי שיש עליה מים טמאים מלפני כן, מובא בשם החזו"א (נחלת אליהו, הערות וחידושי דינים אות לט) להקל בזה שהיד לא נטמאת, אפילו שהוא עסוק בנטילת היד השניה, כיון שלאחר גמר נטילת היד הזו, נחשב לגביה שלא בשעת נטילה. אמנם ראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק מה) בשמו, ושם משמע שכל שלא יגב ידיו נחשב כשעת נטילה, וכן נראה ממה שכתב בסי' כד ס"ק כג.

[שעה"צ ס"ק לט]

לא ברירא לה, עין בנשמת אדם³⁹.

39) כוננתו למה שכתב הנשמת אדם (ח"א כלל מ ס"ק א) שנראה מסתימת הפוסקים שכשם שכשנטל ידיו מרביעית מים, אין המים נטמאים מהידיים, כך גם רביעית מים שנטל על ידו אחת אינה נטמאת מידו השניה או מיד אחרת. והוסיף שאף המג"א (ס"ק ט, הוואו דבריו בשעה"צ לעיל ס"ק לה) שכתב שני הסברים לכך שכשנטל ידו אחת מרביעית אינו יכול לשפשה בחברתה, האם בגלל שהיד הנוטלה תקבל טומאה מחברתה, או בגלל שהמים פחות מרביעית שיעברו ליד השניה יטמאו, נראה שהסתפק בזה האם היד הראשונה שנטלה מרביעית עדיין יכולה לקבל טומאה מהיד השניה [אכן בשעה"צ לעיל (שם) כתב שלשני הטעמים במג"א, כשנוגע עם ידו השניה ביד שכבר נטל מרביעית, היא תשוב ותטמא את היד הראשונה].

[שעה"צ ס"ק מא]

דקו' קמו שנגע בידו במים שפגלי שלא בשעת נטילה⁴⁰.

40) אכן בכלי שמשמש לנטילה וידוע שאינו רטובות מחמת שנגע בו אחרים תוך כדי שנטלו ידיהם, דעת הגר"ש אלישיב (אבני ישפה ח"א סי' לב) שכיון שהמחצית השקל (ס"ק טז) כתב שכיום לא רבים יודעים ליטול כדון, וכעין זה כתב הפמ"ג (משב"ז ס"ק ז), אי"כ יש לחשוש שהוא רטוב מחמת מי נטילה שנעשתה שלא כדון, ומים אלו יטמאו את ידיו, ולכן יש להקפיד לנגב את אוהן הכלי [וה"ה את ידית הברז]. אמנם אם אינו יודע שנגעו בזה אחרים אינו צריך לנגב, כי יש לתלות שהמים נפלו מן הברז לא בזמן הנטילה [והוסיף בשו"ת אבני ישפה (שם) שחשש זה מצוי ביותר המשך במילואים עמוד 27

[משנ"ב ס"ק מה]

כיון שנגע בקהם אחר שלא נטל [ידיים³³], צריך לנגב ולחזור ולטל בקראי³⁴.

33) ואפילו אם נגע בהן תינוק בן יומו, כתב בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' ע"ה. הביאו הכה"ח ס"ק לא) שגם מטמא את הידיים. ולענין נגיעת נבד, בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' ע"ז) ובשו"ת רבבות אפרים (ח"א סי' קכ"ג) הסתפקו בזה כיון שענין טהרת הידיים לא שייך בגוי, ולכן אם נגע בו לכאורה אי"כ נטילה.

34) אכן אם באמצע הסעודה, נגע אחר שלא נטל, במשקים שבידיו, כתב החזו"א (סי' כה ס"ק יג) שאין צריך נטילה אחרת, שלא נאמרה הלכה זו אלא כשטימא את ידיו בשעת הנטילה. ואף שדברי השו"ע כאן אומרים שכבר גמר את נטילתו, מ"מ כל שלא יגב ידיו נחשב עדיין שעסוק בנטילה. והוסיף החזו"א שאף בטבל ידיו שאין צריך ניגוב מן הדין וכמו שכתב השו"ע לעיל (סי' קנח ס"ג), מ"מ כל זמן שלא ניגב ידיו נחשב כשעת הנטילה, ונטמאת היד מאחר. ובשו"ת שרגא המאיר (ח"ג סי' לד) כתב שאף מדברי המשנ"ב להלן (ס"ק נו) משמע שלאחר ניגוב אין לחשוש אם נוגע אחר בידיו הרטובות שלא מחמת הנטילה. אכן בשו"ת ארץ צבי (פרומר, סי' לה) ובשו"ת שרגא המאיר (שם) הביאו שיש מחמירים שלא ליגע כל משך הסעודה במי שלא נטל ידיו כראוי, ושכן כתב בספר דרך סעודה למהר"ם פאפרש (סדר נטילת ידים לסעודה אות ג), וכתבו שאין זו אלא הנהגה בדרך חומרא ולא מעיקר הדין, ונתנו טעם לחומרא זו.

[משנ"ב ס"ק מח]

יש אומרים דגם קנה צריך לנגבה³⁵.

35) והחזו"א (או"ח סי' כד ס"ק כג) כתב שדברי הים של שלמה [שהוא מקור הדעה הראשונה במשנ"ב, כמצויין בשער הציון (ס"ק לו)] תמוהים מאד, שהרי המים שעל היד השניה שנטלה רק במים ראשונים הם טמאים ומטמאים את המים שעל ידו הראשונה ומבטלים את מה שכבר נטלה במים ראשונים ושניים. ועכשיו יש על ידיו מים טמאים שלא באו בדרך נטילה, ואם שופך עליהם שוב מים הרי זה כטובל ושרץ בידו, שאין בכח מים שניים [או שלישים] לטהר אלא מים שבאו על היד בדרך נטילה. וסיים שלכן ודאי שצריך ניגוב קודם שנטל שנית [ומסתימת לשונו נראה שצריך לנגב את ב' ידיו, ושלא כנראה מסתימת לשון המשנ"ב שלדעה המחמירה צריך לנגב רק את היד הראשונה]. וראה לעיל ס"ק ג שהבאנו שהחזו"א חלק על המשנ"ב שם והצריך להגביה את ידיו לאחר נטילת מים ראשונים מכח הסברא הנ"ל.

[שעה"צ ס"ק לח]

רמ"א לקמן בסוף סעיף³⁶.

36) ואף שברמ"א שם לא הוזכר במפורש שצריך לנגב ידיו, אך במשנ"ב להלן (ס"ק נד) כתב שמשמעות לשון הרמ"א שצריך לנגב ידיו.

[משנ"ב ס"ק מט]

תקור וישל ידיו ולא יברך³⁷ וכו', נטמא ידו על ידי זה וצריך לנגבה³⁸.

37) והטעם שלא יברך, ראה בשעה"צ כאן (ס"ק לט).

ובאופן שרק ניגב ידיו אך עדיין לא בירך על נטילת ידיים, מסתימת דברי המשנ"ב משמע שגם לדעת הח"א [השו"ע הרב] יכול ליטול שנית ולברך, ואף שיש לחשוש שכבר יצא בנטילתו הראשונה, צריך לומר שברכתו לאחר הנטילה השניה תעלה על הנטילה

מילואים הלכות נטילת ידים סימן קסא המשך מעמוד קודם

32) אף שגם איש דרכו להסיר את הטבעת בשעה שמינה תפילין או נוטל לולב, כתב בשו"ת החתם סופר (יו"ד סי' קצב) שכיון שאינו מורידה משום שמקפיד על הטבעת או על לכלוך, אלא רק כדי לפנות מקום לתפילין וללולב, אין זה נחשב קפיאה ולפיכך אינו חוצץ. אכן בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סי' צז) כתב שדברי החת"ס אינם מובנים, שאין צריך להסיר את הטבעת לתפילין ולולב אלא רק מטעם חציצה, שזהו מקום הנצרך לתפילין ולולב, ואם הטבעת אינה נחשבת חציצה אין צריך להסירה לתפילין ולולב.

וראה עוד מה שכתבנו לעיל (סי' יג) אם דבר המקפיד עליו לזמן ידוע נחשב חציצה.

33) ועינייה למי שצריך ליטול ידיו ונמצא במקום שחושש להסיר את טבעתו מעליו מחמת גנבים או שכחה, כתב הכף החיים (סי' לב) שישפוך בתחילה רביעית מים על ידו, ובעוד שהמים שעל ידו טופח על מנת להטפוח יזו מעט את טבעתו למעלה או למטה, ושוב ישפוך על ידו רביעית, ובכך תעלה לו הנטילה אף בלא הסרת הטבעת.

[משנ"ב סי' קא]

מְקַל מְקוֹם לְכַתְחֵלָה רְאוּי לְהַקְמִיר בְּדַעַת הָרֵאשׁוֹנָה³⁴.

34) ואף חולה האוכל ביום הכיפורים [או בתשעה באב], כתבו בשו"ת להורות נתן (ח"ב סי' מב) ובשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' קלט) שיטול ידים כדרכו, היינו כל היד עד הקנה, ופשוט שאין בזה איסור החיצה. ולענין מי שכתוב על ידו שם קודש, ויכול לגרום על ידי הנטילה למחיקת השם, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' מד) שאם השם על פיסת היד מעל האצבעות, יטול רק עד סוף קשרי האצבעות, וזה עדיף משיכרוך ידו במפה ויאכל, אבל אם הכתב על האצבעות ממש, יכרוך ידו במפה ויאכל [וכן ינהג מי שיש לו איזה חציצה מעל קשרי אצבעותיו שמשום מה אינו יכול להסירה].

[משנ"ב סי' יט]

שְׂדֵרְקָה לְהַקְפִּיד לְהַסִּיר הַטְּבַעַת בְּשַׁעַת מְלֻאכָה³⁰ [הַיְנוּ בְּשַׁעַת לִישָׁה]³¹.

30) ואף שבאופן רגיל אינה מקפדת, ואם כן צריך להיות דינה כמיטעו שאינו מקפיד, ביאר הט"ז (יו"ד סי' קצח סי' כג) בשם הראב"ד, שאף קפידה שהיא רק לעיתים, חשובה קפידה וחוצץ לעולם, וכמו הדין המובא בשו"ע (שם סי' ב) שחוטף צמר הרצצים בטבילה, אף שברוך כלל אינה מקפדת עליהם, כיון שמקפדת להסירם בשעת הפיפה ורחיצה. וכן מדויק מלשון השו"ע (שם סי' א) 'אם דרך בני אדם לפעמים להקפיד עליו חוצץ'.

וראה מה שכתבנו לעיל (סי' יג) מהו הגדר של פעמים מקפיד עליו.

31) ובזמנינו שאין הנשים רגילות להוריד את הטבעת בשעת הלישה, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פי"א תשובה י) שאינן צריכות להסיר טבעותיהן [גם אם יש בה אבן] בשעת הנטילה, ואפילו אם הטבעת מהודקת לאצבע. אכן אישה שמקפידה שלא ללוש כשהטבעת על אצבעה, צריכה להסיר את הטבעת. אך הוסיף, שאם אינה רגילה כלל ללוש עיטה, נחשבת כמי שאינה מקפידה ואינה צריכה להסיר את הטבעת.

ובכל אופן, אף במקום שאינה צריכה להוריד את הטבעת, כתב שם שחייבת ליטול על כל היד רביעית בבת אחת, כדי שלא יחזור המים שעל גבי הטבעת ויטמאו את היד, וכמו שכתב השו"ע לקמן (סי' קסב סי' י, וראה גם משנ"ב כאן סי' יח) לענין מי שיש לו רטיה על ידו.

[משנ"ב שם]

שְׂאִין דְּרָכּוֹ לְהַקְפִּיד לְהַסִּירוֹ בְּשַׁעַת מְלֻאכָה כִּי אֵין דְּרָכּוֹ לְלוֹשׁ³² וְכוּ', לְהַסִּירוֹ מִשּׁוֹם חֲצִיצָה³³.

הלכות נטילת ידים סימן קסב המשך מעמוד נח

בדברי הט"ז כמובא בשו"ע (סי' לד), שהחשש הוא שיבוא לגעת עם יד אחת בחברתה ומצי' להיכשל בזה, אולי יש לומר שהתועלת היא בכך שמקצר את הזמן שבו עלול להיכשל ולגעת יד בחברתה. ועד שאף אם יכשל ויגע בידו שאינה נטולה, יוכל לשוב וליטול את ידו הנטולה ברביעית אף בלא לשוב ולנגבה, לדעה המקילה המובאת להלן (סי' מח).

ב' פעמים ברציפות [שגם בכך המים יהיו טהורים] ואח"כ ישפשוש, ביאר המנ"א (סי' ח) שכיון שהדין הוא שצריך שפשוף לאחר השפיכה הראשונה, ואם ישפשוף לאחר השפיכה הראשונה בלא שנטל מרביעית, המים שעל ידיו עדיין טמאים, ועל ידי השפשוף טמאו יד אחת את השניה [אכן לפי מה שכתב במשנ"ב לעיל (סי' לח) ומקורו

הלכות נטילת ידים סימן קסג המשך מעמוד 116

ח"ג עמ' רט), כשארע שבאמצע הנטילה טפטה טיפת מים על ידו, לנגב את כל היד ולחזור וליטול.

וראה לעיל (סי' ביה"ל ד"ה הנוטל) שהבאנו שגם שם חלק החזו"א על הביה"ל והצריך לנגב את המים ראשונים הבאים לנקות את היד.

[משנ"ב סי' נו]

מְקַל-מְקוֹם מְקוֹם טְמָאָה הוּא [דְּלִתְרוּמָה צְרִיף לְטַל גַּם שָׁם]⁴¹.

41) אמנם בשו"ע (סי' ו) כתב שנחלקו בזה ראשונים, ורק לדעת הרשב"א, אע"פ שמחוקן לקשרי האצבעות אינו מקום הטעון נטילה, מ"מ הוא מטמא את המים.

כשנטל ידיו בכלי לאחר שנטלו בו ילדים בגיל חינוך, שברוך כלל אינם נוטלים כדון]. אכן ראה לקמן בס"ק נז שדעת החזו"א שמי נטילה שנעשתה שלא כדון אינם טמאים.

והחזו"א (ארי"ח סי' כד סי' כ וסי' כג ד"ה כ' המ"א. הובאו דבריו לעיל סי' כז) כתב שתמיד צריך להקפיד בכך [אך מסיבה אחרת], כיון שדעתו שכל שיש מים על ידיו שלא בדרך נטילה כשרה, בין אם באו שלא מחמת נטילה ובין אם באו מחמת נטילה פסולה, אין בבח המים של הנטילה הנשפכים עליהם לטהרם, ולכן קודם שבא ליטול ידיו צריך לנגבם מאותם מים. והורה לגר"ח קניבסקי (ארחות רבינו